

UGDYMO PLĖTOTĖS CENTRAS

**Metodinė medžiaga
atnaujintai Vidurinio ugdymo Tautinių mažumų gimtųjų kalbų
programai įgyvendinti**

Parengė:
Ilona Herman, Rudaminos F. Ruščico gimnazijos vyresnioji mokytoja,
Danuta Szejnicka, Ugdymo plėtotės centro metodininkė

2012 m.

Ugdymo proceso planavimas

Lenkų kalbos pamokų ciklas

Žmogus vertybių pasaulyje

Šis trumpalaikis planas parengtas pagal atnaujintą Vidurinio ugdymo lenkų kalbos programą, kurioje ugdymo turinys pateiktas teminiais ciklais, ir skirtas lenkų kalbos pamokų ciklo temai „Žmogus vertybių pasaulyje“. Kuriant šį pamokų ciklą, vadovautasi atnaujintos programos nuostatomis supažindinti mokinius su įvairiais kultūros tekstais: verbaliniais ir neverbaliniais, grožine, publicistine literatūra ir kt. Taip pat pagal programos reikalavimus mokiniai turėtų analizuoti, interpretuoti ir vertinti praeities ir dabarties kultūros tekstus, išvelgti juose tradicines ir šiuolaikinio pasaulio vertybes ir formuoti savo vertybių sistemą. Todėl rengiant šį planą atsisakyta medžiagos pateikimo pagal chronologinį principą, o vadovautasi nuostata – gretinti skirtingų epochų tekstus, kad būtų galima giliau ir skirtingais aspektais nagrinėti pateiktą problematiką.

Siekiant praplėsti mokinių kultūrinį akiratį, analizuojami ir interpretuojami ne tik privalomieji programinių autorių kūriniai, bet ir kontekstinių autorių kūrinių ištraukos. Taip pat plane numatytas ne tik darbas su žodiniiais tekstais, bet ir filmų ištraukų ir paveikslų reprodukcijų analizė. Siūloma, kad kiekvienas mokinys, kai bus nagrinėjamos ciklo temos ir problematika, kauptų medžiagą tam skirtam aplanke, kuriame taip pat rinktų užrašus, parašytas interpretacijas, kūrybinius darbus, bei kontrolinius testus. Tai padės pasirengti apibendrinamajai užduočiai, tai yra pristatymui. Numatyta, kad teminio ciklo pabaigoje mokiniai, pasinaudodami įgytomis žiniomis ir pateikdami pavyzdžių iš privalomų programinių autorių kūrinių (kurie jau buvo anksčiau nagrinėti), turės parengti pristatymus. Mokinių parengta viešoji kalba parodys, ar jie sugeba kaupti informaciją ir ją apdoroti, naudotis įvairiais informacijos šaltiniais.

Ciklo planas suskirstytas į potemes, kuriose numatytas ne tik kultūrinis ir literatūrinis ugdymas, bet ir kalbinis, tam, kad mokiniai nagrinėtų kalbą kaip socialinį reiškinį, turėtų supratimą apie kalbos priemones ir gebėtų kalbėti taisyklingai.

Turiny / Tema	Uždaviniai	Sąvokos	Metodai	Priemonės	Vertinimas
Tradycyjne oraz współczesne rozumienie i ocena wartości uniwersalnych					
1. Uniwersalny wymiar tekstów biblijnych. Analiza porównawcza <i>Dekalogu</i> i <i>Ośmiu Błogosławieństw</i> . ¹	Dokonanie analizy porównawczej: <i>Dekalogu</i> , <i>Ośmiu Błogosławieństw</i> oraz fragmentu tekstu publicystycznego oraz wykorzystanie uzyskanych informacji przy tworzeniu własnego <i>Dekalogu</i> .	Moralność Dekalog Liberalizm Sceptycyzm	Mapa mentalna	Tekst B. Russella <i>Dekalog liberala. Dekalog, Osiem Błogosławieństw</i> w: D. Szejnicka <i>Antologia literatury polskiej</i> , cz. I.	Napisanie krótkiej (około 10 zdań) notatki <i>Mój Dekalog</i> z uzasadnieniem wybranych wartości.
2. Wewnętrzny konflikt postaci z filmu K. Kieślowskiego <i>Dekalog</i> .	Omówienie sposobu kreowania świata przedstawionego w wybranych częściach filmu K. Kieślowskiego <i>Dekalog</i> oraz zwrócenie uwagi na formę przekazu filmowego.	Recenzja Reżyser Ujęcie Kadr Scenografia Montaż	Metoda eksponująca – praca z filmem. Praca z tekstem (analiza przykładowego tekstu recenzji filmowej).	Wybrane fragmenty z cyklu filmowego K. Kieślowskiego <i>Dekalog</i> Przykłady recenzji filmowych.	Napisanie krótkiej (ok. 15 zdań) recenzji wybranego filmu K. Kieślowskiego z cyklu <i>Dekalog</i> w oparciu o podane przykłady recenzji filmowych.
3. Jakie poglądy na życie głoszą Epikur, Seneka, Marek Aureliusz?	Porównanie poglądów antycznych filozofów oraz zweryfikowanie aktualności głoszonych przez nich idei.	Stoicyzm Epikureizm	Metoda układankowa ²	Marek Aureliusz <i>Rozmyślania</i> , Seneka <i>O życiu szczęśliwym</i> w: D. Szejnicka <i>Antologia literatury polskiej</i> , cz. I. Cytaty z <i>Pieśni</i> J. Kochanowskiego, odzwierciedlające idee stoicyzmu i epikureizmu.	Prezentacja wniosków sformułowanych w grupach, które będą oceniane według podanych kryteriów.

¹ W prezentowanym planie jednostki tematyczne nie oznaczają jednostek lekcyjnych. W zależności od sprawności uczniów, stylu i tempa pracy nauczyciel może poświęcić omawianiu podanych tematów i kształtowaniu umiejętności uczniów więcej niż jedną lekcję.

² W języku litewskim ta metoda jest określana jako „durstinys”, patrz w: www.ugdome/kompetencijos5-8.lt

4. „Wiele jest rzeczy godnych podziwu, lecz nic nie zasługuje na uwielbienie większe niż człowiek“-humanistyczne poglądy G. Mirandoli w <i>Mowie o godności...</i>	Charakterystyka postawy „człowieka godnego” oraz wyjaśnienie znaczenia tego pojęcia z uwzględnieniem różnych punktów widzenia.	Przemówienie Retoryka Humanizm	Mapa mentalna Praca w grupach Dyskusja	G. Mirandola <i>Mowa o godności...</i> oraz reprodukcje obrazów: Michał Anioł <i>Stworzenie człowieka</i> , W. Blake <i>Stworzenie Adama</i> , w: D. Szejnicka <i>Antologia literatury polskiej cz. I.</i> Wiersz W. Osza <i>O stworzeniu człowieka.</i>	Sporządzenie notatki <i>Charakterystyka „człowieka godnego“</i> , podsumowującej wnioski pracy w grupach.
5. Czy cnota jest wartością ponadczasową?	Podanie przykładów wartości aktualnych w dobie odrodzenia oraz współcześnie, zwrócenie uwagi na ich źródła: antyczne, chrześcijańskie, narodowe oraz ich ocena z dzisiejszego punktu widzenia.	Pieśń	Interpretacja porównawcza	J. Kochanowski <i>Pieśń o cnocie.</i> Z. Herbert <i>Pan Cogito o cnocie.</i>	Napisanie interpretacji porównawczej.
6. Literatura polska wobec problematyki społeczno-narodowościowej.	Określenie postaw prezentowanych w satyrze I. Krasickiego oraz porównanie ich z zachowaniem się otaczających nas ludzi.	Satyra Symbol Ironia	Metaplan Dyskusja	I. Krasicki <i>Świat zepsuty.</i> Reprodukcja obrazu F. Ruszczyca <i>Nec Mergitur.</i> Z. Bohdanowiczowa <i>Ruszczyc.</i>	Sporządzenie notatki podsumowującej, w której należy zaakcentować, jak motyw okrętu jest interpretowany w różnych tekstach kultury.
Człowiek wobec Boga i religii. Sacrum i profanum.					
7. Człowiek wobec Boga i religii na podstawie <i>Hymnu do Boga</i> J. Kochanowskiego	Omówienie obrazu Boga ukazanego w <i>Hymnie J. Kochanowskiego</i> oraz określenie postawy człowieka wobec Boga.	Hymn Sacrum Liryka apelu Zbiorowy podmiot liryczny	Mapa mentalna	J. Kochanowski <i>Czego chcesz od nas Panie?</i> Reprodukcja witrażu S. Wyspiańskiego <i>Bóg Ojciec.</i> Nagranie koncertów A. Vivaldiego <i>Cztery pory roku.</i>	Interpretacja pt. <i>Wizja świata, Boga i człowieka w „Hymnie do Boga” J. Kochanowskiego.</i>

8. Problem przemijania i wieczności na podstawie wiersza K. Przerwy-Tetmajera <i>Niewierny</i>	Omówienie charakterystyki człowieka z przełomu wieków z uwzględnieniem jego stosunku do wiary i otaczającego świata.	Dekadentyzm Fin de siècle Podmiot liryczny Rodzaje liryki Motywy biblijne	Praca w grupach Dyskusja	K. Tetmajer <i>Niewierny</i> w: H. Turkiewicz <i>Antologia literatury polskiej</i> dla kl. 12.	Prezentacja wniosków wynikających z pracy w grupie.
9. Między sacrum i profanum, czyli poszukiwanie Boga przez współczesnego człowieka na podstawie wiersza J. Twardowskiego <i>Szukasz</i>	Odczytanie przesłania wiersza oraz poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób współczesny człowiek poszukuje Boga.	Poezja religijna Wiersz biały Adresat liryczny	Burza mózgów Otwarte ucho	Wiersz J. Twardowskiego <i>Szukasz</i> .	Notatka podsumowująca interpretację wierszy J. Kochanowskiego, K. Tetmajera i J. Twardowskiego pt. <i>Człowiek wobec Boga i religii</i> .
Człowiek przed wyborem między dobrem a złem.					
10. Powieść H. Balzaca <i>Ojciec Goriot</i> jako przykład krytycznego realizmu.	Udowodnienie na podstawie powieści H. Balzaca <i>Ojciec Goriot</i> oraz wcześniej poznanych utworów z literatury polskiej tego, że powieść realistyczna to powieść-studium oraz wskazanie cech powieści realistycznej.	Powieść realistyczna Naturalizm Realizm krytyczny Narrator Wątek Fabuła Epizod Bohater tytułowy	Praca w grupach	Fragment wstępu H. Taine'a <i>Do historii literatury angielskiej</i> . Fragment wstępu do powieści H. Balzaca <i>Komedia ludzka</i> . Fragmenty powieści B. Prusa <i>Lalka</i> .	Podsumowanie wiedzy o powieści realistycznej w postaci tabeli oraz interpretacja myśli Stendhala, że „powieść jest jak zwierciadło, które przechadza się po gościńcu“.
11. „Być albo mieć“. Dylematy wewnętrznego głównego bohatera powieści <i>Ojciec Goriot</i> .	Scharakteryzowanie postawy moralnej E. Rastignaca z uwzględnieniem różnych perspektyw oceny.	Moralność Hierarchia społeczna	Dyskusja Metoda problemowa – okulary ³	Fragment utworu H. Balzaca <i>Ojciec Goriot</i> w: I. Fedorowicz <i>Antologia literatury polskiej</i> , cz. II. Schemat drzewka	Praca twórcza: <i>Droga do kariery E. Rastignaca z powieści H. Balzaca „Ojciec Goriot“</i> .

³ Metoda okularów G. Petty polega na tym, że na omawiany temat albo postać literacką należy spojrzeć z różnych perspektyw, jakby zakładając inne okulary, np. w danym wypadku dokonać charakterystyki głównego bohatera oceniając go („widząc”) z perspektywy innych bohaterów.

				decyzyjnego.	
Miłość, przyjaźń, rodzina.					
12. „Pejzaż duszy“ zakochanych, czyli interpretacja fragmentu powieści S. W. Reymonta <i>Chłopi</i> .	Dokonanie interpretacji fragmentu powieści oraz wyszukanie kilku przykładów różnego rodzaju środków artystycznych, które uwypuklają namiętność uczuć Jagny i Antka.	Epitety Porównania Metafory Synestezja Proza poetycka Młodopolski „pejzaż duszy”	Praca w grupach Burza mózgów	Fragment utworu S. W. Reymonta <i>Chłopi</i> w: H. Turkiewicz <i>Antologia literatury polskiej</i> dla kl. 12. Fragmenty filmu J. Rybkowskiego <i>Chłopi</i> .	Sporządzenie notatki pt. <i>Związek motywów pejzażowych i motywów miłosnych w prozie modernistycznej</i> . Omówienie poznanych pojęć, np. pejzaż duszy, proza poetycka, synestezja, namiętność.
13. Miłość jako rozwiązanie problemu egzystencjalnego. E. Fromm <i>O sztuce miłości</i> .	Analiza wypowiedzi filozofa i dostrzeżenie, do jakiego systemu wartości on nawiązuje.	Filozofia Paradoks Indywidualność Egotyzm Eseistyka	Drzewko decyzyjne Praca w grupach	Fragment traktatu filozoficznego E. Fromma <i>O sztuce miłości</i> w: H. Turkiewicz <i>Antologia literatury polskiej</i> dla kl. 12.	Odpowiedź w formie eseju na pytanie: <i>W jakim stopniu tezy E. Fromma skorygowały twoje wyobrażenie o miłości?</i>
14. Jak wiele człowiek jest gotów poświęcić dla miłości?	Refleksja nad różnymi aspektami miłości, omówienie i ocena skutków, jakie niesie ze sobą to uczucie, oraz poparcie swoich spostrzeżeń różnymi przykładami z literatury.	Fakty Opinie Argumenty Kontrargumenty Zasady publicznego zabieranie głosu	Debaty	Notatki z lekcji. Własne przykłady z literatury oraz z doświadczeń społecznych.	Samodzielne wypowiedzi uczniów oceniane według uzgodnionych kryteriów.
W poszukiwaniu sensu życia oraz swego miejsca w życiu					
15. Adaptacja filmowa a dzieło literackie.	Ocena artystycznej wartości filmu <i>Przedwiośnie</i> z uwzględnieniem różnic między językiem literatury a językiem filmu.	Literackie środki wyrazu, np.: słowo, akapit, rozdział. Filmowe środki wyrazu, np.: kadr, ujęcie, scena, sekwencja, plan filmowy, zbliżenie,	Kapelusze „de Bono“	Fragmenty filmu F. Bajona <i>Przedwiośnie</i> .	Sformułowanie odpowiedzi na pytanie: <i>Oglądać czy czytać powieść S. Żeromskiego <i>Przedwiośnie</i>?</i>

		zdjęcia filmowe, muzyka.			
16. <i>Przedwiośnie</i> S. Żeromskiego jako powieść o dojrzwaniu.	Dokonanie charakterystyki Cezarego Baryki ze wskazaniem 3-4 czynników, które miały wpływ na kształtowanie się jego osobowości.	Tożsamość Dom rodzinny Rewolucja „Szkłane domy” Dwór polski Outsider Patriotyzm Odpowiedzialność	Praca w grupach	Fragmenty powieści S. Żeromskiego <i>Przedwiośnie</i> .	Napisanie eseju pt. <i>Młodzi gniewni. Czy są światu potrzebni?</i> Rozważania oparte na przykładach z <i>Przedwiośnia</i> , innych tekstach literackich oraz zjawiskach kulturowych.
Związek człowieka z przyrodą					
17. Związek człowieka z przyrodą na podstawie <i>Hymnu Św. Franciszka</i> i <i>Dekalogu Św. Franciszka</i> .	Sformułowanie definicję franciszkanizmu na podstawie analizy tekstów opartych na pismach św. Franciszka.	Hymn Św. Franciszek z Asyżu Franciszkanizm Natura	Praca w parach Praca indywidualna	<i>Dekalog Św. Franciszka</i> <i>Hymn Św. Franciszka</i> w: Danuta Szejnicka <i>Antologia literatury polskiej</i> , cz. I.	Odpowiedź w formie notatki podsumowującej na pytanie: Dlaczego, zdaniem poety, otaczający nas świat udziela nam lekcji pokory?
18. Młodopolskie pejzaże w wierszu J. Kasprowicz <i>Na Jeziorze Czterech Kantonów</i>	Opis nastroju wiersza i ukazanie środków artystycznych, które go tworzą.	Sonet Statyka Dynamizm Impresjonizm Ekspresjonizm Efekty kolorystyczne Światłocień Dekadentyzm Schopenhaueryzm	Metoda fotografii	Mapa miejscowości alpejskiej. Zdjęcia Jeziora Czterech Kantonów. J. Kasprowicz <i>Na Jeziorze Czterech Kantonów</i> w: H. Turkiewicz <i>Antologia literatury polskiej dla kl. 12.</i>	Napisanie tekstu (w dowolnej formie pisemnej), w którym zostanie wyrażony własny zachwyt nad przyrodą.
19. Pejzaż jako klucz otwierający duszę	Ocena wrażliwości głównego bohatera i jego	Powrót do natury Egzystencja	Symulacja ⁴ Bazgroły ⁵	Fragment opowiadania J. Iwaszkiewicza <i>Brzezina</i>	Napisanie według podanych kryteriów

⁴ Metoda symulacji, czyli wczuwanie się w jakąś wymyśloną rolę albo sytuację; w danym wypadku zaaranżowanie sytuacji podobnej do sytuacji głównego bohatera, czyli młodego człowieka dotkniętego śmiertelną chorobą.

⁵ Metoda bazgrołów – forma swobodnej ekspresji myśli i uczuć; w danym wypadku połączona z symulacją pomaga przekazać w formie pisemnej myśli i uczucia, które przeżywa uczeń wczuwający się w rolę głównego bohatera.

bohatera na podstawie <i>Brzeziny</i> J. Iwaszkiewicza	stosunek do otaczającej go rzeczywistości z uwzględnieniem sytuacji, w jakiej się znajduje.	Harmonia Poetyckie kształtowanie obrazu Oniryzm Sensualizm Proza psychologiczna		w: H. Turkiewicz <i>Antologia literatury polskiej</i> dla kl. 12.	eseju interpretacyjnego fragmentu opowiadania J. Iwaszkiewicza <i>Brzezina</i> .
20. Potęga żywiołu na podstawie wiersza J. Przybosia <i>Z Tatr</i>	Omówienie bogatej metaforyki utworu, dzięki której poeta ukazuje uczucia i przeżycia podmiotu lirycznego oraz sytuacji, w jakiej się znajduje. Wskazanie cech charakterystycznych dla poetyki awangardowej.	Awangarda Krakowska Oksymoron Metafora spiętrzona	Język fotografii Bazgroły (malowanie hasła. Słowo- klucz „żywioł“) Praca z tekstem	J. Przyboś z <i>Tatr</i> w: T. Wroczyński <i>Literatura XX w.</i>	Ocena najbardziej trafnych ilustracji oraz motywacji wyboru zdjęć. Dokonanie zestawienia bibliograficznego: - twórców poezji tatrzańskiej; - twórców malarstwa górskiego; - twórców muzyki związanej z górami.
Kultura języka					
21. Kultura języka. Norma językowa: wzorcowa i potoczna.	Określenie roli języka w życiu społecznym, zrozumienie pojęć: kultura języka oraz norma językowa.	Norma językowa Zwyczaj językowy Kultura języka Komunikacja językowa Nadawca Odbiorca Moda w języku	Metoda ćwiczeń praktycznych	I. Masojć, H. Sokołowska <i>Moja wierna mowa</i> dla kl. 10. B. Dwilewicz, L. Siekacka <i>Szata myśli naszych</i> dla kl. 11-12.	Sporządzenie notatki w postaci tabeli zawierającej definicje podanych pojęć oraz przykłady ilustrujące je.
22. Rodzaje błędów językowych.	Rozpoznawanie w podanym tekście błędów językowych, określenie ich rodzaju ze wskazaniem źródła lub przyczyny błędów.	Błędy: Gramatyczne Słownikowe Słowotwórcze Frazeologiczne Stylistyczne Fonetyczne Ortograficzne Interpunkcyjne	Ćwiczenia redakcyjne	I. Masojć, H. Sokołowska <i>Moja wierna mowa</i> dla kl. 10. B. Dwilewicz, L. Siekacka <i>Szata myśli naszych</i> dla kl. 11-12.	Zredagowanie podanego tekstu, usunięcie błędów językowych, ortograficznych i interpunkcyjnych.
23. Zróżnicowanie	Rozróżnianie znaczeń	Polisemia	Ćwiczenia praktyczne	I. Masojć, H.	Zredagowanie tekstu o

stylistyczne leksyki.	wyrazów: dosłownych i przerośnych. Omówienie funkcji stylistycznej wyrazów wynikającej z ich barwy znaczeniowej.	Homonimy Synonimy Antonimy Dosłowne znaczenie Metaforyczne znaczenie	Praca ze słownikiem	Sokołowska <i>Moja wierna mowa</i> dla kl. 10. B. Dwilewicz, L. Siekacka <i>Szata myśli naszych</i> dla kl. 11-12.	tej samej treści w trzech różnych wariantach stylistycznych, z uwzględnieniem różnych sytuacji komunikacyjnych.
Etykieta językowa					
24. Etykieta językowa.	Określenie 5 reguł udanej konwersacji na podstawie tekstu H. i T. Zgólków <i>O sztuce rozmowy</i> .	Etykieta językowa Savoir-vivre Konwenans Tabu Konwersacja	Praca w grupach Metoda układankowa	T. i H. Zgólkowie <i>O sztuce rozmowy</i> w: I. Masojć, H. Sokołowska <i>Moja wierna mowa</i> , dla kl. 10	Ocena trafności reguł konwersacji, sformułowanych podczas pracy w grupie.
25. Użycie językowych zwrotów grzecznościowych i ich rola w życiu społecznym.	Na podstawie różnych sytuacji komunikacyjnych omówić wagę użycia stosownych zwrotów grzecznościowych.	Zwroty grzecznościowe Formy adresatywne Tytuły zawodowe	Ćwiczenia redakcyjne Symulacja	T. H. Zgólkowie <i>O sztuce rozmowy</i> w: Masojć, H. Sokołowska <i>Moja wierna mowa</i> , dla kl. 10 Fragmenty z <i>Pana Tadeusza A. Mickiewicza</i>	Ułożenie 3 dialogów, ilustrujących różne sytuacje komunikacyjne i wymagających różnych zwrotów grzecznościowych.
26. Lekcja podsumowująca: Człowiek dla wartości, czy wartości dla człowieka?	Stworzenie własnej „piramidy” wartości na podstawie omawianych utworów oraz poznanych wcześniej tekstów.	Wzorce osobowe Ponadczasowość Ideał Priorytet Uniwersalne wartości moralne	Burza mózgów Piramida priorytetów	Notatki zgromadzone w portfolio	Prezentacja prac grup i ich ocena według wcześniej podanych kryteriów.